

New Day in Medicine
Новый День в Медицине

NDM

TIBBIOVIYOTDA YANGI KUN

Ilmiy referativ, marifiy-ma'naviy jurnal

AVICENNA-MED.UZ

ISSN 2181-712X.
EiSSN 2181-2187

9 (71) 2024

Сопредседатели редакционной коллегии:

**Ш. Ж. ТЕШАЕВ,
А. Ш. РЕВИШВИЛИ**

Ред. коллегия:

М.И. АБДУЛЛАЕВ
А.А. АБДУМАЖИДОВ
Р.Б. АБДУЛЛАЕВ
Л.М. АБДУЛЛАЕВА
А.Ш. АБДУМАЖИДОВ
М.А. АБДУЛЛАЕВА
Х.А. АБДУМАДЖИДОВ
Б.З. АБДУСАМАТОВ
М.М. АКБАРОВ
Х.А. АКИЛОВ
М.М. АЛИЕВ
С.Ж. АМИНОВ
Ш.Э. АМОНОВ
Ш.М. АХМЕДОВ
Ю.М. АХМЕДОВ
С.М. АХМЕДОВА
Т.А. АСКАРОВ
М.А. АРТИКОВА
Ж.Б. БЕКНАЗАРОВ (главный редактор)
Е.А. БЕРДИЕВ
Б.Т. БУЗРУКОВ
Р.К. ДАДАБАЕВА
М.Н. ДАМИНОВА
К.А. ДЕХКОНОВ
Э.С. ДЖУМАБАЕВ
А.А. ДЖАЛИЛОВ
Н.Н. ЗОЛотова
А.Ш. ИНОЯТОВ
С. ИНДАМИНОВ
А.И. ИСКАНДАРОВ
А.С. ИЛЪЯСОВ
Э.Э. КОБИЛОВ
А.М. МАННАНОВ
Д.М. МУСАЕВА
Т.С. МУСАЕВ
М.Р. МИРЗОЕВА
Ф.Г. НАЗИРОВ
Н.А. НУРАЛИЕВА
Ф.С. ОРИПОВ
Б.Т. РАХИМОВ
Х.А. РАСУЛОВ
Ш.И. РУЗИЕВ
С.А. РУЗИБОВЕВ
С.А. ГАФФОРОВ
С.Т. ШАТМАНОВ (Кыргызстан)
Ж.Б. САТТАРОВ
Б.Б. САФОВЕВ (отв. редактор)
И.А. САТИВАЛДИЕВА
Ш.Т. САЛИМОВ
Д.И. ТУКСАНОВА
М.М. ТАДЖИЕВ
А.Ж. ХАМРАЕВ
Д.А. ХАСАНОВА
А.М. ШАМСИЕВ
А.К. ШАДМАНОВ
Н.Ж. ЭРМАТОВ
Б.Б. ЕРГАШЕВ
Н.Ш. ЕРГАШЕВ
И.Р. ЮЛДАШЕВ
Д.Х. ЮЛДАШЕВА
А.С. ЮСУПОВ
Ш.Ш. ЯРИКУЛОВ
М.Ш. ХАКИМОВ
Д.О. ИВАНОВ (Россия)
К.А. ЕГЕЗАРЯН (Россия)
DONG JINCHENG (Китай)
КУЗАКОВ В.Е. (Россия)
Я. МЕЙЕРНИК (Словакия)
В.А. МИТИШ (Россия)
В.И. ПРИМАКОВ (Беларусь)
О.В. ПЕШИКОВ (Россия)
А.А. ПОТАПОВ (Россия)
А.А. ТЕПЛОВ (Россия)
Т.Ш. ШАРМАНОВ (Казахстан)
А.А. ЩЕГОЛОВ (Россия)
Prof. Dr. KURBANHAN MUSLUMOV (Azerbaijan)
Prof. Dr. DENIZ UYAK (Germany)

ТИББИЁТДА ЯНГИ КУН НОВЫЙ ДЕНЬ В МЕДИЦИНЕ NEW DAY IN MEDICINE

*Илмий-рефератив, маънавий-маърифий журнал
Научно-реферативный,
духовно-просветительский журнал*

УЧРЕДИТЕЛИ:

**БУХАРСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
МЕДИЦИНСКИЙ ИНСТИТУТ
ООО «ТИББИЁТДА ЯНГИ КУН»**

Национальный медицинский
исследовательский центр хирургии имени
А.В. Вишневского является генеральным
научно-практическим
консультантом редакции

Журнал был включен в список журнальных
изданий, рецензируемых Высшей
Аттестационной Комиссией
Республики Узбекистан
(Протокол № 201/03 от 30.12.2013 г.)

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

М.М. АБДУРАХМАНОВ (Бухара)
Г.Ж. ЖАРЫЛКАСЫНОВА (Бухара)
А.Ш. ИНОЯТОВ (Ташкент)
Г.А. ИХТИЁРОВА (Бухара)
Ш.И. КАРИМОВ (Ташкент)
У.К. КАЮМОВ (Тошкент)
Ш.И. НАВРУЗОВА (Бухара)
А.А. НОСИРОВ (Ташкент)
А.Р. ОБЛОКУЛОВ (Бухара)
Б.Т. ОДИЛОВА (Ташкент)
Ш.Т. УРАКОВ (Бухара)

9 (71)

2024

сентябрь

www.bsmi.uz

<https://newdaymedicine.com> E:

ndmuz@mail.ru

Тел: +99890 8061882

UO'K 616.633.284.

HAZM NAYINING TURLI DARAJADAGI KIMYOVIY KUYISHIDA O'PKA TO'QIMASIDA YUZAGA KELADIGAN MORFOMETRIK O'ZGARISHLAR

Ismoilov Zafar Zaripovich <https://orcid.org/0009-0002-6408-3143>

Sadiyev Erali Samiyevich <https://orcid.org/0009-0004-2188-1246>

Abu Ali ibn Sino nomidagi Buxoro davlat tibbiyot instituti, O'zbekiston, Buxoro, st. A. Navoiy. 1

Tel: +998 (65) 223-00-50 e-mail: info@bsmi.uz

O'zbekiston Respublika shoshilinch tibbiy yordam ilmiy markazi Buxoro filiali, Buxoro viloyati, 200100, Buxoro, ko'ch. Bahouddin Naqshbandiy 159, tel: +998652252020 E-mail: bemergency@rambler.ru

✓ **Rezyume**

Oq naslsiz kalamushlarning nafas olish tizimi o'ziga xos tuzilish va funktsiyaga ega bo'lgan murakkab tizimdir. Tashqi tomondan o'pka seroz parda bilan qoplangan, o'pka parenximasining ko'p qismini o'pka al veolalari massasi egallaydi. Tadqiqotlar asosida bronxlar devorlarida diametri 800-1000 mkm bo'lgan bo'shliqda qalinligi $54,05 \pm 3,06$ mkm bo'lgan qalin to'qima plitalari topilganligi aniqlandi. Plitalar ichida diametri $15,44 \pm 0,8$ mkm bo'lgan aniq chegaralari bo'lgan tartibsiz yoki oval shakldagi zich to'qima hujayralari mavjud. Qalin to'qimalarning hujayra yadrolari oval yoki yumaloq shaklda, diametri $5,38 \pm 0,21$ mkm, yadro va xromatin bo'laklari bilan. Plitalar atrofdagi silliq mushak to'qimalaridan aniq chegaralangan. Plitalarga ulashgan silliq mushak to'plamlari ularning yuzasi bo'ylab yo'naltirilgan. Ushbu natijalar kalamush o'pkasining tuzilishining batafsil tavsifini beradi, bu uning funktsiyasi va fiziologiyasini tushunish, shuningdek, o'pka kasalliklarining hayvonlar modellarini ishlab chiqish uchun muhimdir.

Kalit so'zlar: nafas olish tizimi, bronxlar, alveolalar, sirka kislotasi.

МОРФОМЕТРИЧЕСКИЕ ИЗМЕНЕНИЙ, ПРОИСХОДЯЩИХ В ЛЕГКОЙ ТКАНИ ПРИ РАЗЛИЧНЫХ СТЕПЕНЯХ ХИМИЧЕСКИХ ОЖОГОВ ПИЩЕВАРИТЕЛЬНОГО ТРАКТА

Исмаилов Зафар Зарипович <https://orcid.org/0009-0002-6408-3143>

Садиев Эрали Самиевич <https://orcid.org/0009-0004-2188-1246>

Бухарский государственный медицинский институт имени Абу Али ибн Сины, Узбекистан, г. Бухара, ул. А. Навои. 1 Тел: +998 (65) 223-00-50 e-mail: info@bsmi.uz

Бухарский филиал Республиканского научного центра экстренной медицинской помощи Узбекистан, Бухарская область, 200100, Бухара, ул. Бахоуддина Накшбанди 159, тел: +998652252020 E-mail: bemergency@rambler.ru

✓ **Резюме**

Дыхательная система белых беспородных крыс представляет собой сложную систему с уникальным строением и функциями. Снаружи легкое покрыто серозной оболочкой, большую часть легочной паренхимы занимают массы легочных альвеол. На основе исследования выявлено, что в стенках бронхов с диаметром полости 800-1000 мкм обнаружены толстые тканевые пластинки толщиной $54,05 \pm 3,06$ мкм. Внутри пластинок расположены плотные тканевые клетки неправильной или овальной формы с четкими границами диаметром $15,44 \pm 0,8$ мкм. Ядра клеток толстых тканей овальные или круглые, диаметром $5,38 \pm 0,21$ мкм, с фрагментами ядра и хроматина. Пластинки четко отграничены от окружающей гладкой мышечной ткани. Пучки гладких мышц, прилегающих к пластинкам, направлены вдоль их поверхности. Эти результаты дают детальное описание строения легкого крысы, что важно для понимания его функции и физиологии, а также для разработки животных моделей заболеваний легких.

Ключевые слова: дыхательная система, бронхи, веола, уксусная кислота.

MORPHOMETRIC CHANGES OCCURRING IN LUNG TISSUE AT VARIOUS DEGREES OF CHEMICAL BURNS OF THE DIGESTIVE TRACT

Ismailov Zafar Zaripovich <https://orcid.org/0009-0002-6408-3143>

Sadiev Erali Samievich <https://orcid.org/0009-0004-2188-1246>

Bukhara State Medical Institute named after Abu Ali ibn Sina, Uzbekistan, Bukhara, st. A. Navoi.

1 Tel: +998 (65) 223-00-50 e-mail: info@bsmi.uz

Bukhara branch of the Republican Scientific Center for Emergency Medical Care Uzbekistan,

Bukhara region, 200100, Bukhara, st. Bakhouddin Nakshbandi 159,

tel: +998652252020 E-mail: bemergency@rambler.ru

✓ Resume

The respiratory system of white mongrel rats is a complex system with a unique structure and functions. The lung is covered with a serous membrane on the outside, and most of the lung parenchyma is occupied by the masses of pulmonary alveoli. Based on the study, it was revealed that thick tissue plates with a thickness of $54.05 \pm 3.06 \mu\text{m}$ were found in the walls of the bronchi with a cavity diameter of 800-1000 μm . In the walls of the bronchi, -1000 μm were found. Bronchi of different sizes have a blood supply. Arteries are characterized by the presence of smooth muscle elements, the ratio of which in large vessels with valves is lower than in arteries of a similar size. Small vessels do not have smooth muscle elements, which makes it difficult to distinguish them from the alveoli. Thick tissue plates with a thickness of $54.05 \pm 3.06 \mu\text{m}$ were found in the walls of the bronchi with a cavity diameter of 800-1000 μm . Inside the plates there are dense tissue cells of irregular or oval shape with clear boundaries with a diameter of $15.44 \pm 0.8 \mu\text{m}$. The nuclei of the cells of the thick tissues are oval or round, $5.38 \pm 0.21 \mu\text{m}$ in diameter, with fragments of the nucleus and chromatin. The plates are clearly demarcated from the surrounding smooth muscle tissue. Bundles of smooth muscles adjacent to the plates are directed along their surface. These results provide a detailed description of the structure of the rat lung, which is important for understanding its function and physiology, as well as for the development of animal models of lung diseases.

Key words: respiratory system, bronchi, veola, acetic acid.

Dolzarbli

S o'nggi 10-15 yil ichida insoniyat 100 mingga yaqin yangi kimyoviy birikmalarni ishlab chiqdi, ularning aksariyati kundalik hayotda mustahkam o'rin egalladi. Bularning har biri moddalar xavfsizligi uchun sinovdan o'tkazildi, foydalanish mezonlari va standartlari aniqlandi. Biroq, o'tkir kimyoviy zaharlanish xalqaro nazorat ostida bo'lgan dolzarb tibbiy va ijtimoiy muammo bo'lib kelgan va shunday bo'lib qolmoqda.

Rossiyadagi toksikologik markazlarning ma'lumotlariga ko'ra, sirka kislotasi bilan eng ko'p zaharlanishlar o'z joniga qasd qilish maqsadida sodir bo'ladi, bu esa travmatik stressli vaziyatdan oldin sodir bo'ladi. Tasodifiy zaharlanish holatlarida, zaharli moddalarni iste'mol qilishdan oldin organizm stressga duchor bo'lmaydi. O'z joniga qasd qilish holatida zaharlanish tashvish bosqichida (ehtiros holatida, namoyishkorona o'z joniga qasd qilish) yoki bemorning depressiv holatiga olib keladigan va uni o'z joniga qasd qilishga undaydigan uzoq va kuchli stress fonida sodir bo'ladi [4,5].

Stress, o'zining himoya-moslashuvchan xususiyatiga qaramay, ichki organlarga aniq nospetsifik zararli ta'sir ko'rsatishi mumkinligi aniqlandi.

Organlar va o'pka shikastlanishining patogeneza muhim bo'g'indir [1,3]. Stress reaksiyasining rivojlanishining asosiy xususiyatlari har qanday tur uchun bir xil stress va zaharlanish bilan birga keladigan toksik stress o'ziga xos xususiyatlarga ega. Shu munosabat bilan, patologik jarayonning rivojlanishi va borishida o'ziga xos ahamiyatga ega bo'lgan premorbid psixo-emotsional stressni hisobga olgan holda kimyoviy moddalarning organizmga ta'siri bo'yicha eksperimental tadqiqotlar talab darajasida qolmoqda [9,10].

Tadqiqotning maqsadi: Ushbu tadqiqotning maqsadi oq naslsiz kalamushlarning nafas olish tizimining anatomik tuzilishi va morfologik xususiyatlarini batafsil o'rganish, bunda o'pka parenximi, alveolyar tuzilmalar va bronxial daraxtga urg'u berishdir. Tadqiqot o'pkaning

strukturaviy xususiyatlarini, masalan, bo'laklar soni, alveolyar epiteliyning xususiyatlari, alveolalar va bronxlar devorlarining qalinligi, shuningdek, o'pkaning qon tomir tizimidagi silliq mushak elementlarining tarqalishini aniqlashga qaratilgan. o'pka. Topilmalar kalamushlarning nafas olish tizimining funktsional jihatlarini tushunish imkonini beradi, bu esa o'z navbatida o'pka kasalliklari va ularning patofiziologiyasini o'rganish uchun aniqroq hayvonlar modellarini ishlab chiqishga yordam beradi.

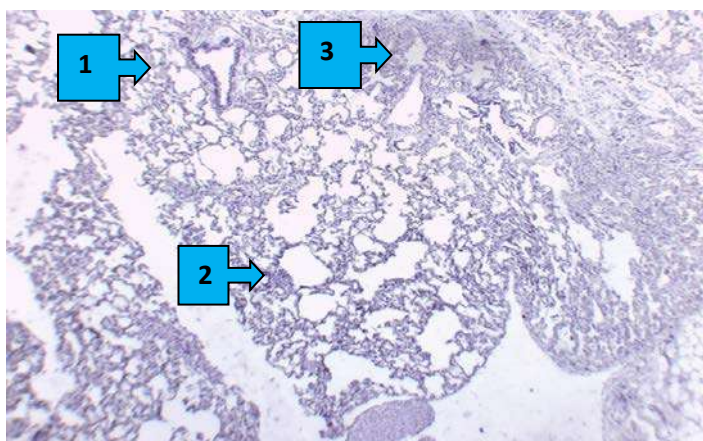
Material va metodlari

Tadqiqot uchun 1-3-6 oylik og'irligi 130-140 g bo'lgan oq kalamushlar nisbiy namligi (50-60%), harorat (19 -22 ° C) va yorug'lik rejimi (12 soat zulmat va 12 soat yorug'lik) bo'lgan standart vivarium sharoitida 1-3-6 oylik oq naslsiz kalamushlar tanlab olindi.

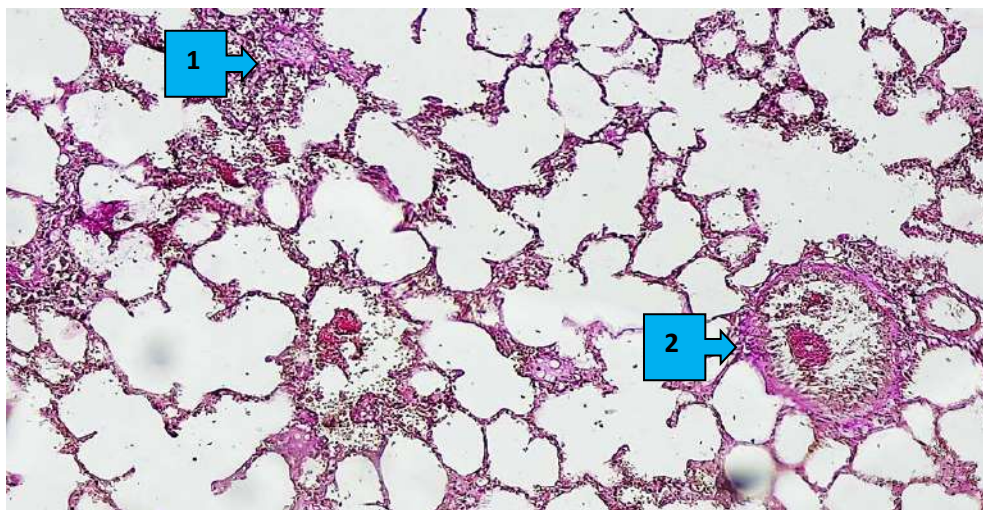
Vivariyda yuqumli kasalliklarning oldini olish va ularning yo'qligini ta'minlash maqsadida laboratoriya hayvonlari 21 kun karantinda bo'lib, shu kunlarda kuzatilib, shu kunlarda bir necha marta tana harorati o'lchanib, vazni tekshirildi. O'sish kuzatildi. Bu davrda ularda kasallik belgilari kuzatilmagan, harorat normal chegaralarda (38,5-39,5°S), ishtahaning buzilishi va boshqa tashqi o'zgarishlar aniqlanmagan. 10-kuni hayvonlar evtanaziya qoidalariga rioya qilgan holda efir behushligi ostida eksperimentdan chiqarildi va keyingi gistologik tekshirish uchun autopsiya materiallari yig'ildi. Autopsiya materiali belgilandi, 10% formalinga biriktirildi va standart gistologik usullardan foydalangan holda gistologik tekshiruvdan o'tkazildi. Laboratoriya hayvonlari organlarining morfologik parametrlarini o'rganish uchun eksperimental tadqiqotlarda (anatomik diseksiya) keng qo'llaniladigan tadqiqot usullari qo'llanildi. Barcha gistologik preparatlar dasturiy ta'minot bilan HL-19 (Xitoy) trinokulyar mikroskop yordamida ko'rildi. Bo'limlar gematoksilin va eozin va Van Gizon usuli bilan bo'yalgan.

Natijalar va tahlillar

1-3-6 oylik oq naslsiz kalamushlar hazm nayining sirka kislotasi past konsentratsiyasi (6%) ta'sirida kuyishidan keyin o'pka to'qimasidagi morfologik va morfometrik o'zgarishlarni o'rganishda, o'pkada alveolalar, interalveolyar septalar va intraalveolyarlarning hajm ulushi, alveolalar sonining o'zgarishi, eksudat, qon tomirlari, kollagen va retikulyar tolalar, shuningdek, leykotsitlar infiltratsiyasining intensivligi tekshirilgan. Organning biriktiruvchi to'qima stromasini o'rganish uchun mikropreparatlar Van-Gizon bo'yicha bo'yalgan. Organ alveolarini, ya'ni parenximasidagi o'zgarishlarni aniqlash uchun esa gematoksilin va eozin bilan bo'yalgan.

Rasm 1. 1-oylik oq naslsiz kalamush hazm nayining sirka kislotasining 6% konsentratsiyasi ta'sirida kuyishidan keyin o'pka to'qimasidagi morfologik o'zgarishlari. Gematoksilin-eozin bilan bo'yalgan 4x20 kattalashtirilgan. 1- terminal bronxlarni hosil qiluvchi devorning qalinlashuvi; 2- emfizematoz alveolyar qopchalar; 3- endi boshlangan infiltrativ jariyonning kuzatilishi.

Rasm 2. 6-oylik oq naslsiz kalamush hazm nayining sirka kislotasining 6% konsentratsiyasi ta'sirida kuyishidan keyin o'pka to'qimasidagi morfologik o'zgarishlari. Van-Gizon bo'yicha bo'yalgan 4x20 kattalashtirilgan. 1- alveolalar nobud bo'lgan o'pkaning qismida biriktiruvchi to'qimaning hosil bo'lishi; 2-terminal bronxni xosil qiluvchi bronx devrlining biriktiruvchi to'qima bilan qoplanishi (fibrozlanish).

Xulosa

1-3-6 oylik oq naslsiz kalamushlar hazm nayining sirka kislotasi past konsentratsiyasi (6%) ta'sirida kuyishidan keyin o'pka to'qimasidagi morfologik va morfometrik o'zgarishlarni o'rganimizda, o'pka yuzaga kelgan infiltrativ jarayoni foiziy kuchayib borishi yoshga bog'liqligini aniqladik:

6-oylik kalamushlar bronx atrofidagi infiltratsiya 326600,0 mkm²

3-oylik kalamushlar bronx atrofidagi infiltratsiya 133700,0 mkm²

1-oylik kalamushlar bronx atrofidagi infiltratsiya 11020,0 mkm² Ikkinchidan, oq naslsiz kalamush hazm nayining sirka kislotasining 6% konsentratsiyasi ta'sirida kuyishidan keyin o'pka to'qimasidagi alveolalar soni qanday qilib o'zgarganini tekshirganimizda, o'pkaning markazda joylashgan alveolalar 1 oylik kalamushlarda 6.73 dan 5.85 ga; 3 oylik kalamushlarda 7.04 dan 6.01 ga; 6 oylik kalamushlarda esa 8.37 dan 6.44 ga kamaygan. O'pkaning periferiyasida da joylashgan alveolalar esa 1 oylik kalamushlarda 7.66 dan 6.48 ga; 3 oylik kalamushlarda 7.98 dan 6.84 ga; 6 oylik kalamushlarda esa 9.02 dan 7.07 ga kamayganini aniqladik. Alveolalar orasidagi to'siqning qalinlashuvi ham yoshga doir tekshirilib, 6 oylik kalamushlarda uning qalinligi ancha oshganini aniqladik.

Demak, 6-oylik oq naslsiz kalamushlar hazm nayining sirka kislotasining 6% konsentratsiyasi ta'sirida kuyishidan keyin o'pka to'qimasidagi morfologik va morfometrik o'zgarishlari 1 va 3 oylik kalamushlarga nisbatan kuchliroq ekanligi aniqlandi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Alekseev V.G., Lyutov V.V. Toksicheskiy otek legkogo //Klinicheskaya meditsina. 1995;1:10-14.
2. Golikov S.N., Sanotskiy I.V., Tiunov L.A. Общие механизмы токсического действия. /Л., 1986; 280 с.
3. Grippi M.A. Патofизиология легких. /СПб., 1999; 315 с.
4. Izatulin V.G., Shashkova O.N., Voymova Yu.S. i dr. Osobennosti tekhnika ostrыx otravleniy na fone emotsional nogo stressa // Morfologicheskie vedomosti. 2004;1-2:42.
5. Lujnikov Ye.A., Ostapenko Yu.N., Suxodolova G.N. Neotlojnye sostoyaniya pri ostrыx otravleniyax (diagnostika, klinika, lechenie. /M., 2001; 220 с.
6. Shashkova O.N., Izatulin V.G. Nekotorye patogeneticheskie aspekty intensivnoy terapii otravleniy etilenglikolem i yego proizvodnyimi //Aktual nye voprosы intensivnoy terapii. Irkutsk, 2001;8-9:41-44.
7. Iliev Y.T., Mitrev I.N., Andonova S.G. Psychopathology and psychosocial causes in adult deliberate self-poisoning in Plovdiv region, Bulgaria //Folia Med (Plovdiv). 2000;42(3):30-33.
8. Oquendo M.A., Friend J.M., Halberstam B., et al. Association of co morbid posttraumatic stress disorder and major depression with greater risk for suicidal behavior //Am J Psychiatry. 2003;160(3):580-582.
9. Praag H.M. Stress and suicide are we well-equipped to study this issue //Crisis. 2004;25(2):80-85.
10. Smith M.T., Perlis M.L., Haythornthwaite J.A. Suicidal ideation in outpatients with chronic musculoskeletal pain: an exploratory study of the role of sleep onset insomnia and pain intensity //Clin J Pain. 2004;20(2):111-118.

Qabul qilingan sana 20.08.2024